

Targosz, Karolina

Krakowskie posiedzenie naukowe Zespołu Historii Odrodzenia

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 12/1, 219-220

1967

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

on istotną, jak się zdaje, rolę jako doktryna łagodząca surową, metafizyczną skrajność ówczesnego mechanicyzmu, jako sposób myślenia w znacznym stopniu dialektyczny. Być może — rzecz jest warta zbadania — również i neowitalizm końca XIX w. cechuje nie tylko antymechanicystyczny dualizm, ale także elementy dialektyki, których wyraźnie brakło mechanicystom-fizjologom.

Anna Straszewicz

KRAKOWSKIE POSIEDZENIE NAUKOWE ZESPOŁU HISTORII ODRODZENIA

Na zebraniu Zespołu Historii Odrodzenia Działu Historii Nauk Społecznych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, które odbyło się w Krakowie 24 maja 1966 r. pod przewodnictwem prof. Henryka Barycza, doc. Janina Czerniatowicz wygłosiła referat *Studia grezystyczne polskich lekarzy w XVI w.*, stanowiący nową pozycję w zakresie prowadzonych przez autorkę szeroko zakrojonych badań nad recepcją greczyzny w Polsce w dobie odrodzenia.

Po uwagach wstępnych o dziedzictwie greckiej myśli lekarskiej w Europie średniowiecza i odrodzenia, doc. Czerniatowicz podjęła swój zasadniczy temat. Na podstawie zachowanych rękopisów, inwentarzy księgarskich i bibliotecznych oraz danych o wykładach na wydziale medycznym Akademii Krakowskiej przedstawiła autorka stan recepcji dzieł Hipokratesa i Galena na ziemiach polskich, sięgającej swymi początkami XIV i XV w., a zaznaczającej się w pełni w toku XVI w. Z kolei autorka rozważała czynny udział uczonych polskich w wydawaniu i tłumaczeniu pism dwóch wielkich greckich pisarzy medycznych.

Dzieła Hipokratesa znalazły w Polsce trzech wydawców — Piotra Wedelicjusza z Obornik, pioniera w tej dziedzinie, którego część dorobku niestety zaginęła; Jana Benedykta Solfe, wydawcę apokryficznych listów Hipokratesa, cieszących się wówczas dużą popularnością; a wreszcie, działającego w drugiej połowie XVI w., Seweryna Goebła. Od postaci tych polskich „hipokratyków” autorka przeszła następnie do polskich „galenistów”, których działalność zdystansowała zakresem i rozmachem prace tych pierwszych.

Uwagę skoncentrowała doc. Czerniatowicz głównie na postaci Józefa Struśka, wielkiego lekarza doby odrodzenia. Nie wypowiadając się co do kontrowersyjnego w dzisiejszej nauce problemu oryginalności nauki o pulsie Struśka i jej stosunku do myśli Galena, doc. Czerniatowicz podkreśliła, że zainteresowania Galenem były u polskiego uczonego bardzo żywe. Przypadły one na okres padewskich studiów i profesury Struśka w Padwie i w efekcie dały tłumaczenia z greki na łacinę pięciu Galenowych traktatów, drukowanych w latach 1535—1540. Dwa z tych tłumaczeń (*De urinis*; *De decubitu infirmorum*) ukazały się w czołowych oficynach europejskich — u Cratandra, Frobenia i Juntów — jako „tłumaczenia pierwsze”. Strusiek, uczonego i tłumacz, zwracał uwagę na rzetelność naukową przekładu, opracowując go na podstawie uprzednio dokonanej krytyki tekstu i opatrując w miarę potrzeby obszernymi komentarzami (*Antidotariusz*); wydawał przy tym niejednokrotnie wagę oryginału jako właściwego źródła poznania myśli autora, kładąc nacisk na konieczność znajomości języka greckiego.

Autorka omówiła też działalność Józefa Zimmermana-Tectandra oraz Krzysztofa Heylla, tłumaczy i wydawców traktatów Galena.

We wnioskach końcowych doc. Czerniatowicz podniosła fakt, że na tle całości obrazu studiów grezystycznych — polskim medykom przypada zaszczytne miejsce dzięki bardzo szybkiemu włączeniu się w powszechny, odrodzeniowy nurt prac edytorsko-translacyjnych. Pozostawili też oni znaczny dorobek, pomimo

że sam okres rozkwitu studiów i prac w tej dziedzinie był raczej krótkotrwałym wzlotem przypadającym na lata 1529—1558.

W ożywionej dyskusji po referacie padło wiele głosów tak ze strony zainteresowanych przedstawioną problematyką historyków medycyny, jak i ze strony filologów.

Doc. S. Szpilczyński w obszernej wypowiedzi poruszył różne metodologiczne i specjalistyczne kwestie, przede wszystkim jednak postulował dogłębne przeanalizowanie samodzielnego dorobku Struśka i właściwe oświetlenie tej wyjątkowej i ciągle jeszcze niedostatecznie docenionej postaci polskiego uczonego. Zdaniem doc. Szpilczyńskiego, Strusiek odnosił się do Galena krytycznie i zupełnie niezależnie od niego formułował swoje koncepcje o znaczeniu wręcz prekursorskim.

Prof. M. Plezia podkreślił trwałość związku medycyny z grezystyką, dającego się wyśledzić jeszcze w XIX w. Zasugerował ponadto autorce uwzględnienie recepcji pism przyrodniczych Arystotelesa, stojących blisko medycyny. Dr B. Bujałowska, dorzucając uwagi w sprawie stosunku do „hipokratyków” i „galenistów”, wskazała, że w dorobku Galena aż po XIX w. budziły zainteresowanie przede wszystkim jego dzieła praktyczne. Dr W. Szelińska podała kilka spostrzeżeń na temat znajdujących się w badanych przez nią zbiorach bibliotecznych pism lekarzy greckich.

Doc. L. Hajdukiewicz podsunął autorce możliwość bliższego zrekonstruowania treści wykładów medycznych w Akademii Krakowskiej. Zwrócił ponadto uwagę, że w środowisku krakowskich lekarzy, bardzo podatnym na nowe prądy, entuzjastycznym i rzutkim, można by znaleźć jeszcze innych grezystów, niewątpliwie postaci ważnych z punktu widzenia problematyki referatu (Wacław Koler z Jeleniej Góry, Jan Antonin z Koszyc).

W końcowej wypowiedzi prof. Barycz przeciwstawił średniowiecznemu podejściu filozoficznemu do dzieł uczonych starożytnych — podejście filologiczne uczonych renesansu, stanowiące dla wybitniejszych i twórczych umysłów odskocznię do własnych samodzielnych badań.

Karolina Targosz

ZEBRANIE ZESPOŁU HISTORII NAUK GEOFIZYCZNYCH

W dniu 27 czerwca 1966 r. odbyło się pod przewodnictwem A. Rojeckiego kolejne zebranie Zespołu Historii Nauk Geofizycznych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, poświęcone sprawozdaniu z działalności Zespołu za 1965 r. oraz omówieniu przebiegu wykonywanych prac. Z tych ostatnich trzy zasługują na szczególną uwagę: 1) rewindykacja materiałów z wynikami warszawskich obserwacji z wieków XVIII—XIX; 2) przygotowania do publikacji krakowskich kronik pogody z wieków XV—XVI; 3) monografia dziejów meteorologii w Galicji w wiekach XVIII—XIX.

1. Materiały, zawierające wyniki instrumentalnych obserwacji meteorologicznych i częściowo wodowskazowych, prowadzonych systematycznie w Warszawie w latach 1779—1828 przez Bystrzyckiego, Kortuma i Magiera, były nabyte po śmierci A. Magiera przez Obserwatorium Astronomiczne w Warszawie. Około 1870 r. zostały one wypożyczone Głównemu Obserwatorium Fizycznemu w Petersburgu (obecnie Główne Obserwatorium Geofizyczne im. Wojejkowa w Leningradzie), w którego archiwum przechowywały się do ostatnich czasów. Ze względu na to, że materiały te nie tylko mają znaczenie historyczne, dokumentując początek systematycznych obserwacji warszawskich, trwających od tego czasu prawie bez większych przerw do dnia dzisiejszego, lecz także zawierają cenne dane dla